

In 't Giesbaargs

Luc VAN SCHOORS

V

vaä [va:] vouw, plooi.

De vaä van een broek.

vaän [va:(ə)n] vouwen, plooiën.

Brieven vaän 'brieven vouwen'.

vaarken [va:rkən] varken.

Meervoud *vaarkisj* 'varkens'.

vaarve [va:rvə] verf. Vergelijk met Middelnederlands *vaerwe*, *varuwe* 'kleur'.

va-et-vient [vævjē.] heen-en-weergeloop, druk komen en gaan.

Azuë ne va-et-vient, 't es ier persies een dauvekot!

vagge [vagə] schelm, deugniet.

Wellicht uit *vagebond* (Frans *vagabond*) 'landloper' uit Latijn *vagabundus* 'zwervend'.

vakaanse [vakā:sə] vakantie.

valdeure [valdø:rə] **1** schuin geplaatste of liggende deur om zolder- of keldergat af te sluiten, valluik **2** gulp *A valdeure stoeët open 'je gulp staat open'.*

vallinge [valɲə] verkoudheid *Ik zitte mè een vallinge... te lank in den trek gestoeën, newur.*

Het woord is te begrijpen als een kou die op een lichaamsdeel valt. Uit Middelnederlands *vallinge* 'het vallen' of 'val'.

valsjel [valʃəl] vijsel, het afgevijsde, wat bij het vijlen afvalt.

van buieiten/bauten kennen

[vanbœ:tn/vanbɑ:tn ken:] uit het hoofd kennen. *Ze kent gieël da gedichteken van bauten.*

vandün (vandoen) ein [vandyn ɛ:n] letterlijk 'vandoen hebben', dit is 'nodig hebben'. *Ik èn a elpe nie vandün 'ik heb je hulp niet nodig'.*

vangen [vanɲən] **1** vangen, pakken **2** niet goed wijs zijn, gek, getikt *Ge vangt ga zeker 'Je bent zeker niet goed wijs'.* Synoniem: *Ge za zeker een vuijze kwuijt.*

van'andre kant [van:andrə kant] 'van de andere kant' **1** anderszijds

2 homofiele neigingen vertonen.

Ajès van'andre kant of *Ajès veur de mannekisj* of *Z'ès veur de vraakisj.*

van oeën zuijn/zaun

[vanɔ.ən zœæ.n] [vanɔ.ən zɑ:n] letterlijk 'van aan zijn', dit is 'een grond van waarheid' *Doeër zoo(d) iet kunnen van oeën zuijn* 'dat zou wel eens kunnen kloppen'.

van onder zuijn/zaun [vanɔndər zœæ.n] [vanɔndər zɑ:n] er vandoor zijn. *Z'ès ter vanonder mè ne jonge gast.*

van tien negene [vantine:gənə] negen kansen op tien.

vaneir [vanɛ:r] vanher, dit is 'opnieuw', 'nog eens' (bijwoord van tijd). *Z'ès vaneir vertrokken zonder paraplu.*

vansgeluijke/vansgelauke

[vansgələæ.kə] [vansgələ:kə] insgelijks.

vantuëd [vanty.ət] van 't hoofd, dit is 'geperste kop', 'hoofdkaas'. Vermalen, gekookt en in een rechtehoekige vorm geperst varkensvlees.

vapeurken [vapœrkən] warmteopstoot bij vrouwen in de menopauze.

Aut za vel skieten.

variessen [varisn] spataderen, ontleend aan Frans *varices*.

varrewé [varəwe:] **1** knuppel gemaakt van een gedroogde stierenpenis rond ijzeren staaf **2** penis

vasteloëvend [vastələ.əvənt] vastenavond. Vooravond van de vasten waarop nog eens flink gefeest werd: in Geraardsbergen *Krakelingen*. De vorm *vastel-* is te verklaren als in *schrikkel-*.

vast ein [vastɛ:n] vast hebben, dit is 'begrepen, verstaan'. *Ajeet aundelèk vast* 'hij heeft het eindelijk door'.

vastgrabbelen [vastgrabəlɲ] vastgrijpen, vastnemen, opvangen. *Grabbelen* is een frequentatief van *grabben* 'schrapen', dat is een afleiding van een werkwoord door middel van het achtervoegsel *-elen* waardoor een herhaalde (frequente) handeling wordt uitgedrukt.

veiren [vɛ:rn] varen, reizen of vervoeren te water. *Veiren op zjieë* 'varen op zee'. Niet te verwarren met *voëren* 'vreemd voorkomen', 'wennen'. *'t Zadèm voëren dat a niemer kaa veiren.*

vektruñsjel, vertrouñsjel, gele vektuñsjel geelgors, soort vogel, *Emberiza citrinella*.

vellefrak [veləfrak] bontjas.

vel [vəl] **1** vel, huid **2** dierenhuid. *Skoeëpevel* schapenvel.

Waarken da zan vellen rekken 'hard doorwerken', synoniem *va laveur geen*

Lötj èm angen mè 't vel albuieiten 'een vervelend persoon links laten liggen'

Ajès vel over bieën 'zeer mager persoon'

Aut/uiëit za vel skieten 'plotseling zeer boos worden'

véloo [ve'lo:] fiets.

véloomoëker fietsenmaker, **véloopompe** 'fietspomp', **vélooplak** 'fietsnummerplaat', **véloostuur** 'fietsstuur', **véloozoeële** 'fietszadel'.

Verklaring van de fonetische tekens

: of . na een klinker: lang of halflang
 ɫ onder een klinker: meer gesloten
 ɾ onder een klinker: meer open
 [a][a] als in *bad, nat*
 [a:] als in *laat*
 [ɑ.] als in Eng. *large*, Fr. *genre*,
 Gb. *grauze bauze* 'grijze buis'
 [ɛ] als in *fles*
 [ɛ:] als in Fr. *cher*, Gb. *keis* 'kaas'
 [œæ.] [œ]+[æ] Gb. *gruijze buiize*
 'grijze buis' (typische man-
 nenklank)
 [ə] als in *de*
 [e] als in *zitten*

[c:] als in *veel*
 [j] als in *ziek*
 [i:] als in *bier*
 [ɔ] als in *bos*
 [ɔ.] als in Fr. *corridor*
 [o:] als in *zoon*
 [u] als in *boek*
 [u:] als in *boer*
 [œ] als in D. *Löffel*, Eng. *dust*,
 Gb. *döst* 'dorst', *möske* 'mus'
 [œ:] als in Fr. *heure*,
 Gb. *guir* 'jullie'
 [y] als in Fr. *vu*, Gb. *grün* 'groen'
 [y:] als in *muur*

[ø:] als in *leunen*
 [y.ə] klinkt tussen [y] en [ø] met
 [ə]-naslag, Gb. *gruët* 'groot'
 [i.ə] Eng. *beer*, Gb. *bieën* 'been'
 [y.ə] tussen [o] en [u] met [ə]-naslag
 Eng. *poor*, Gb. *poeël* 'paal'.

Enkele speciale medeklinkers:

[ŋ] als in *tingeling*
 [ʃ] als in *kruisje*, Fr. *charme*
 [ʒ] als in *gelei*, Fr. *Jean*
 [χ] als in *lachen*
 Opmerking: De h-klink wordt in het
 Geraardsbergs niet uitgesproken.

venijein [vənœæ:n], **venaun**
 [vənq:n], vroeger meestal **fonijei**n
 [fənœæ:n], **fonaun** [fənq:n]
1 venijn. In Geraardsbergen
 meestal 'insecten, ongedierte',
 synoniem *gebiesjel*. **2** 'onsteking'
 't *Fonaun zit in de wonde* **3** venijnige
 vrouw, zo ook *vergif*.
vennen [ven:] vinden.
verabuseren [vəɾəbyzɛ:m] abuis zijn,
 zich vergissen. Ontleend aan het
 Frans *abuser*.
veranderen **1** wijzigen *Ge moeda*
lèven veranderen **2** vervangen
 't *Béjangpapier veranderen* **3** ver-
 ouderen *Z'ès lieëlèk veranderd op*
korten taud.
veranderinge maandstonden
Z'eed eur veranderinge.
verapa [vəɾ'pa] **1** Verapaz, naam
 van een windmolen met herberg
 aan de Oudenaardsestraat, in de
 buurt van het kerkhof **2** ver land
Ajès n'r verapa 'hij is vertrokken
 naar een ver, onbekend land'.
 De uitdrukking herinnert aan
 de mislukte Belgische kolonise-
 ringspoging in de provincie
 Verapaz in Guatemala (1843).
 Er gaat ook een volksetymologische
 herinterpretatie mee gepaard:
 Frans *verra pas* 'men ziet hem
 niet meer terug'. Zie de artikelen
 van VIC MOÏTE *Herregodts in*
Verrapa, Vera paz in Geraardsbergen
in de Heemschutter 160 (1998) en
De Roy in Vera Paz, Vera Paz in
Geraardsbergen in de Heemschutter
 162 (1998) en van MARC VAN
 TRIMPONT *Ver-Paz en Santo-*

Thomas in de Heemschutter 162
 (1998).
A zit aa on 't Verrapa 'hij heeft niet
 lang meer te leven'.
Ze za mejèm al on 't Verrapa
 'wanneer de lijkstoet nagenoeg
 ter bestemming was op de
 begraafplaats'.
verassereren [vəɾəsəre:rɪn] **veras-**
suren [vəɾəsyrɛ:rɪn] een verzeke-
 ring aangaan. Geraardsbergs
assuraañse. Es a (j)aus wè goe ver-
assereerd? 'Is je huis wel goed ver-
zekerd?'.
verbloeësemd [vərblɔ.əsəmt]
 verblasemd, dit is licht verbrand
*Man skaärs zan verbloeësem*d *van in*
de zonne te waarken. Vergelijk met
 het verouderde Gentse werk-
 woord *verblaasteren* 'verzengen,
 verschroeien'. Wellicht verwant
 met *blaaisteren* 'laaien, vlammen'
 en *bleisteren* 'blinken'.
verdammelinge [vəɾdamələŋə]
 weggedrukt (in het verdomhoekje)
Dieë strauk stoeët in de verdam-
*meling*e.
verdemmeleren [vəɾdemələ:rɪn]
 vernielen, verwoesten, naar de
 vaantjes helpen. Afleiding en
 adaptatie van Frans *démolir*
 'vernietigen'.
verdieñsjte [vəɾdi:stə] verdienste
verdiep (met lange *ie*) [vəɾdi:p]
 verdieping. *Wuir wuënen op 't*
wieëde verdiep.
verdomme, verdommelingen
 bastaardvloek, synoniem:
verdekke, potverdomme en *pot-*
verdekke.

verdieëgen [vəɾdi.əgən] bedreigen
verdroñs [vəɾdrɔs] vaderons, het
 onzevader (gebed). (VAN COETSEM)
verfoetemaleuren [vəɾfotəmələrn]
 mishandelen, kwellen, tergen.
 Volgens TEIRLINCK uit Frans
foutre en malheur, maar volgens
 DEBRABANDERE van Picardisch
foutimasser 'pesten, vervelen' met
 vervanging van het tweede
 element door *malheur* 'ongeluk'.
vergeven **1** vergiftigen *Ajeed èm*
vergeven 'hij heeft hem vergiftigd'
2 grote hoeveelheid 't *Zit hier*
vergeven van de ratten
vergieëlzeker [vəɾgi.ələzəkər] hoogst
 waarschijnlijk. *Ajès vergieëlzeker*
vertrokken zonder iet te zeggen.
vergif **1** gif **2** venijnige vrouw.
Stik vergif!
vergrond zeer vervuild (linnen,
 slecht gewassen goed), een grond-
 kleur, een grauwe kleur krijgen.
verkieëren [vərki.ərn] **verkieëring**e
ein [vərki.əriŋe:n] op vrijersvoeten
 lopen. *Ajeed a ne gieëlen taud ver-*
*kieëring*e *mè Julia eur dochter*.
verlappen [vəɾlapm] versjacheren,
 (waardeloos) spul boven de prijs
 verkopen. Synoniem: *versjaggelen*.
verlegen overjarig, bedorven,
 verschaald, versleten.
Die marchandise es verlegen.
vermangelen ruilen. 'K'èn *drau*
maäzen vermangeld ver nen bolleket.
 Mogelijk een frequentatief naast
mengen of afgeleid van Latijns
mango 'slavenhandelaar' of oud-
 Saksisch *mangon* 'handel drijven'.
vermassakreren **1** vermoorden

2 vernielen. *Die vitriene es gieël vermassakreerd, synoniem: verdemmeleerd 'verniëld'.*
vermuësken [vərmy.əskən] 'vermooschen', verknoeien. *Ge zad ier gieël den boel on 't vermuësken.*
vernénglizjeren [vərnɛglizɛrn] [vərɛnɛglizɛrn] **1** laten verkommeren, verwaarlozen **2** zeer onzorgvuldig te werk gaan.
vernepeling **1** klein gebleven vrucht, onderblijfsel **2** zwak en onvolgroeid persoon.
vernoeien vervelen. Middelnerlands *vernoeyen* 'verdrieten, mishagen'.
vernüjen [vərnyjən] vernieuwen. *W'r èn ons keuke gieëlegaans vernüdj 'We hebben onze keuken helemaal vernieuwd'. Syn. verprospereren.*
veroeërd [vərɔ.ərt] verhaard, ruw, schraal (door koude wind) *Man leppen zan veroeërd van de wend.* Afgeleid van Middelnerlands *hare* 'scherpe wind, doordringende koude' (DEBRABANDERE).
verplösjinge [vərplɔsfɛŋə] verplaatsing. *Op verplösjinge spelen:*

1 een uitwedstrijd spelen **2** een buitenechtelijke relatie hebben: *A spiltj op verplösjinge.*
verprospereren verbeteren, in het nieuw zetten. *Ze zan 't museum on 't verprospereren.* Uit Frans *prosperer*.
verrompeld verfrommeld, gerimpeld, gekreukt.
verrompelen rimpelen, kreuken. Geronde variant van rimpel.
verscot/verskot spit. *Ik zit mè e verskot in manne rugge.*
versjaggelen [vərʃagəlɛn] Op oneerlijke of ongeregelde wijze verhandelen (tegen een lage prijs of door ruilhandel). Zie ook: *verlappen.*
versjassen [vərʃasən] **1** versassen, doorsluizen *Ze zan 't skip on 't versjassen* **2** verkwanselen.
verslegen verslagen, voltooid deelwoord van *versloeën* 'verslaan'. *De Dusjke zan verslegen in achtiene 'De Duitsers werden verslagen in 1918'.*
versluiëisd [vərslœə.st] **verslausd** [vərslɔ:st] verstopt. *Mè aal die vuieiliguieid es de gote verlsuiëisd.*

versluiënsjen [vərslœ:ʃən] verslensen, verwelken. Afleiding van *slens*, *slons*, *sluns*. *Ze ziet er aut as een verslui+nsjte bloeme.*
versmachten verstikken, wurgen.
versmossen verkwisten, verspillen
versnoft verstop
vertrek wc, toilet
vertureluren geld verbrassen *Ajès zan pree on 't vertureluren.*
vervrozen vervroren, voltooid deelwoord van *vervriezen* 'door en door bevrozen'. *Ik bè vervrozen van de kaä.*
verzet **1** weerstandsgroepering in de Tweede Wereldoorlog **2** ontspanning, vermaak. *Ge za veel te vele gestresseerd, ge moet ewa mieën verzet pakken **3** versnellingsapparaat op een fiets.
verzetten **1** verplaatsen **2** een grote hoeveelheid drank tot zich kunnen nemen. *De Jef kaä nogal wa pinten verzetten, zeg! Amai!*
verzuijp [vərzœə.p] **verzaup** [vərzɑ:p] *verzuijp* (gewestelijk), vergiet. *De légumen liggen in 't verzuijp.* Afleiding van *zuijpen*. Synoniem: *stermijn*.
vès [vɛs] vers, nieuw. *Veske tomatten 'verse tomaten'.*
veste jas. Zie ook *frak*, *zjepong*.
veste(n) [vɛstə] [vɛstn] plaatsnaam. Onder invloed van de schrijftaal wordt nu meestal *Vesten* gehoord i.p.v. *Veste*.
vet en **vetten** in de volgende uitdrukkingen:
't Es gieëne vetten 'de toestand is ni rooskleurig.
Doeër ben'k vet mee 'wat heb ik daar nu aan?'
Iemand za vet geen 'iemand eens flink de waarheid zeggen, de mante uitvegen'.
vettinge rammeling, afstraffing.
vetzak schimpnaam voor een dik persoon, synoniem: *dikzak*.
op veurand op voorhand, bij voorbaat. *Ge zad op veurand gewonnen.**

Wordt vervolgd

Met dank aan: Emiel Collijns, Jan Coppens, Willy Van Der Maelen, Johnny De Nie, Albert De Taeye, Paul De Backer, Leon de Couvreur, Marcel Van Der Capellen, Lucien van Den Herreweghe, Elie De Mol, Marc Van Trimont, Herman François & Ciska François.